

סימן צב סעיף ב – אם נייער או כיסה הקדרה

מחלוקת רבי יהודה וחכמים

חולין קח: תניא: טפת חלב שנפלה על החתיכה, כיון שנתנה טעם בחתיכה, החתיכה עצמה נעשת נבלה, ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה, דברי ר' יהודה, וחכ"א: עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות, אמר רבי...

חולין קט. ... מכלל דר' יהודה סבר: **כי נייער מתחלה ועד סוף וכסה מתחלה ועד סוף אסור. אמאי, הא לא בלע כלל? אימא לא נייער יפה יפה, ולא כסה יפה יפה.**

חולין קח: ... אמר רבי: נראין דברי ר' יהודה בשלא נייער ושלא כסה, ודברי חכמים בשנייער וכסה. מאי לא נייער ולא כסה? אילימא לא נייער כלל, ולא כסה כלל, מבלע בלע מפלט לא פלט! ואלא, לא נייער בתחלה אלא בסוף, ולא כסה בתחלה אלא בסוף, אמאי, הא בלע והא פלט! קסבר: אפשר לסוחטו אסור...

נייער מתחלה ועד סוף

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה י: במה דברים אמורים, בשלא נער את הקדרה בתחלה כשנפל החלב אלא לבסוף ולא כסה, **אבל אם נער מתחלה ועד סוף או שכסה משעת נפילה עד סוף, הרי זה בנותן טעם ...**

טור סימן צב: ... ודוקא כשלא נייער הקדרה מיד כשנפל החלב וגם לא כיסה אותה מיד, אבל אם מיד כשנפל החלב על החתיכה נייער הקדרה או כיסה אותה, הכל מצטרף לבטל החלב. **כתב הרמב"ם**, אבל אם נייער מתחלה ועד סוף או שכסה משעת נפילה ועד סוף הרי זה בני"ט, **ונראה שאין צריך רק שינייער או יכסה מיד בשעת נפילה, ואפי' פסק אח"כ מלנער מיד מתערב הטעם בכל מה שבקדרה ומצטרף כולו לבטל...**

ב"י: ... דין הנייעור מפורש במשנה (קח.) שכתבתי ודין הכיסוי מפורש בברייתא בגמרא (שם): שהוא שוה לדין הנייעור ופירש **רש"י** (שם ד"ה נייער) המנער את הקדרה מתפשט הטעם בכולה, וכן המכסה אותה מפני שמי השולים עולים עד הפה ויורדין...

כתב **הרמב"ם** (ה"י) אבל אם נייער מתחלה ועד סוף וכו'. **נ"ל שטעמו של הרמב"ם** מדאמרינן בגמרא מכלל דרבי יהודה סבר **כי נייער מתחלה ועד סוף וכיסה מתחלה ועד סוף אסור, אמאי הא לא בלע כלל**

אימור לא נייער יפה יפה ולא כיסה יפה יפה, ומדאמרין נייער מתחלה ועד סוף וכיסה מתחלה ועד סוף **משמע להרמב"ם דוקא בכהאי גוונא שרו רבנן, אבל בנייער וכיסה בתחלה ולא בסוף לא.**

ומהר"י ן' חביב כתב וז"ל כאשר נעמוד על כוונת הרמב"ם, אין מקום לקושיית רבינו יעקב כנגד דבריו ... ולזה הוצרך הרמב"ם לומר בתחלת דבריו במה דברים אמורים בשלא נייער את הקדרה בתחלה אלא לבסוף, ועל יסוד זה סיים לשונו, וכשבא לחדש חלוקת היתר הוצרך לו להניח נייעור בתחלה, ולזה אמר אבל אם נייער מתחלה ועד סוף, וכונתו מבוארת שאינו מחייב נייעור בתחלה ובסוף, אלא נייעור בתחלה בלבד, ואם הזכיר ועד סוף היה מהמשך לשון החלוקה הראשונה שבה הוכרח להזכיר נייעור לבסוף מהטעם שפירשתי, כן נראה לי להשיב בעד הרמב"ם תשובה אמיתית, **ובסמ"ג** תמצא סיוע לדברי....

ונראה כפירוש מהר"י בן חביב לפי **פ' המשנה לרמב"ם**: "ואמרו אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה **נוער את הקדרה**, הוא שינער את כל הקדרה **בתחלה בשעה שנפל החלב** או יכסה הקדרה מיד כדי שיחזרו האדים ויתערב הכל".

סימן צב סעיף ב: ...אבל אם נייער מתחלה ועד סוף, או שכיסה משעת נפילה ועד סוף, הכל מצטרף לבטל טעם החלב. הגה: וכן אם לא נייער כלל, לא בתחלה ולא בסוף, ולא כיסה כלל, אם יש ס' בקדירה נגד טיפת חלב שנפל, אינו אסור רק החתיכה לבד, ושאר הקדירה מותר (בית יוסף בשם הראב"ד והמגיד משנה בשם הרמב"ם). וכן אם נייער בתחלה או כיסה מיד, אף על גב דלא נייער ולא כיסה לבסוף, כל הקדירה מצטרף, והוא שנייער וכיסה מיד שנפל שם האיסור (טור וב"י בשם ר"י ן' חביב) ...

ש"ך ה: אבל אם נייער מתחלה ועד סוף כו' ... המחבר אזיל לטעמיה דכתב בספרו ב"י דדעת הרמב"ם **דדוקא נייער בתחלה ובסוף בעינן, ודעת הרב בהג"ה דבנייעור בתחילה לחוד סגי.** וז"ש וכן אם נייער מתחלה כו' ולא כתב דין זה בשם י"א, משום

דאפשר לפרש גם דברי המחבר הכי כמו שמפרש מהר"י ן' חביב לדברי הרמב"ם, אבל דעת המחבר עצמו אינו כן וכמ"ש. **ומ"מ דעת מהר"י ן' חביב והרב עיקר** וכן משמע מפרש"י (קט). ע"ש וכן דעת מהרש"ל פכ"ה סי' מ"ה והאחרונים, ונראה שגם הטור לא כוון להשיג אלא לפרש דברי הרמב"ם.

ט"ז על שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן צב סעיף ב

(ד) (פמ"ג) אבל אם נייער מתחלה ועד סוף. לאו דוקא אלא בנייער מיד סגי כמ"ש הטור בהדיא והקשה מהר"י ן' חביב דלר"י א"צ לנייעור אלא שתהא מקצתה ברוטב ונ"ל דאה"נ דסגי אלא כיון שהקדירה מליאה וא"א להכניס היטב החתיכה שמונחת בחוף על החתיכה אחרת שמקצתה ברוטב כמ"ש לעיל לר"י ע"כ צריך שינער הקדירה ויהיו עליונים למטה וכבר נתבאר דק"ל כרש"י:

ש"ך ו: וכן אם לא נייער כו' אם יש ס' בקדירה נגד טפת חלב כו'. **תימא** דכשאינן ס' בקדירה נמי יהא מותר, כיון שלא נייער כלל ולא נתן טעם אלא באותה חתיכה עצמה כדאיתא בש"ס ופוסקים, וכן מבואר בהדיא בהשגות הראב"ד פ"ט מהמ"א ע"ש ודוק, ומביאו בד"מ בקוצר. ונ"ל הא דבעי ס' בקדירה, היינו אי מקצתה בתוך הרוטב דמספקא ליה להרב אי ק"ל כר"י דמערב הטעם בכלו או כרש"י, הלכך

הקדירה מותר ממ"נ והחתיכה אסורה דלמא אינו מערב הטעם בכולה ואין הקדירה מצטרף, וע"ל ס"ק י"ב.

ש"ך ז : ושאר הקדרה מותר. ע"ל סימן ק"ה ס"ז ס"ק ט"ז, דמ"מ שאר החתיכות שנגעו בזו החתיכה צריכים נטילה.

פרי חדש ה : נייער מתחילה ועד סוף כו'. המחבר נמשך אחר סברת הרמב"ם, ועל מה שכתב בב"י לדעתו דדוקא נייער בתחילה ובסוף בעינין. ואינו עיקר אלא כדעת כל הפוסקים שכתבו שבנייעור מתחילה לחוד סגי וכמו שכתב ההג"ה וגם דעת הרמב"ם כן ... ודע שלדעת רש"י צריך לנערה היטב באופן שתהא כולה תוך הרוטב, ולר"י אין צריך לנער אלא שתהא מקצתה תוך הרוטב.

ז"צ ו : ואנן בני ספרד קבלנו עלינו הוראת מרן וכ"ש כשהוא מחמיר, וא"כ הכא לענין דינא צריך שינער מתחלה וע"ס, אבל אם לא נייער מתחלה וע"ס אין מצטרף הכל לבטל החלב. ומ"מ ודאי דאם נייער מתחלה וע"ס כ"כ הרבה עד שישער בדעתו ונודע לו בודאי שנתערב החלב עירוב יפה יפה בכל הקדירה כולה, זהו ודאי גם לס' מרן סגי בהכי, דלא יתכן לומר דצריך לנער כל היום כולו עד שיתבשל התבשיל דזהו הפך הסברא, אלא כיון שנייער או כיסה זמן הרבה עד שנודע לו בודאי שנתערב עירוב יפה ולא נשאר ממשות של חלב כלל אלא הכל נתערב יפה, א"צ עוד לנער ולכסות. וקרוב לזה כתבו הט"ז סק"ו והפרי"ת סק"ו עיי"ש.

אם הטפה נפלה לתוך המרק

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה י : ... וכן אם נפל חלב לתוך המרק או לכל החתיכות ולא נודע לאי זה חתיכה נפל, נוער את הקדרה כולה עד שתשוב ויתערב הכל, אם יש בקדרה כולה טעם חלב אסורה ואם לאו מותרת, אם לא נמצא נכרי שיטעום ונסמוך עליו משערים בששים, בין בשר לתוך חלב בין חלב לתוך בשר אחד מששים מותר פחות בששים אסור.

גירסת המשנה שהיתה לפני הרמב"ם :

רמב"ם על משנה מסכת חולין פרק ח משנה ג

[ג] ... ואמרו "אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה נוער את הקדרה", הוא שינער את כל הקדרה בתחלה בשעה שנפל החלב או יכסה הקדרה מיד כדי שיחזרו האדים ויתערב הכל, אבל אם לא נייער ולא כסה הרי אותה החתיכה שיש בה טעם אסורה בהנייה לעולם, ואם היה בשאר התבשיל ששים באותה חתיכה הרי השאר מותר.

מגיד משנה הלכה ח : ... ומ"ש וכן אם נפל חלב לתוך המרק וכו', הוא מפני שכיון שאינו נודע אי זו חתיכה היא אין לומר בה נעשית נבלה, וא"א לאסור הכל שהרי אין בחלב בנותן טעם, וכיון שכן מנער את הקדרה וטועם נכרי אם יש בה טעם חלב וברור הוא.

טור סימן צב : ... וכ' עוד הרמב"ם נפל חלב בתוך המרק או לתוך החתיכות ולא נודע לאיזו חתיכה נפלה, נוער את הקדרה כולה עד שיתערב הכל, אם יש בקדרה כולה טעם חלב אסורה ואם לאו מותרת ואיני מבין את דבריו שאם החתיכות כולן בתוך הרוטב מה צריך לנער, ואם אינן ברוטב מה מועיל נייער שמנער אח"כ.

ב"י : ומהר"י ן' חביב כתב וז"ל ... במה שאמר רבינו יעקב כנגד הרמב"ם ואיני מבין דבריו וכו', והוא פשוט גם כן כשנעיין המשך לשונו, והוא זה סמוך למ"ש הרי זה בנותן טעם אמר וכן אם נפל חלב לתוך המרק או לכל החתיכות נוער וכו', ואין כוונתו בזה לומר שאם יש שהות קצת אחר הנפילה שינער אח"כ כי זה לא יועיל בודאי, אבל כוונתו שמייד כשראה נפילת הטיפה לקדרה ולא השגיח על איזו חתיכה נפלה, ימהר לנער או לכסות מיד, ובזה תצטרף כל מה שבקדרה כיון שלא ידע מקום הטיפה איו, וזה הכרח כפי דקדוק לשון וכן אם נפל חלב וכו' שיורה שהיא חלוקה שוה בקירוב למה שכבר הזכיר אבל אם נייער מתחלה וכו'. ובזה נשיב קושיא אחרת שיקשה לכאורה נגד לשון הרמב"ם במה שכתב נוער את הקדרה, והלא אין מבטלין איסור לכתחלה, ובמה שכתבתי נסתלקה קושיא זו עכ"ל.

ב"י : וכתב עוד הרמב"ם (פ"ט ה"י) נפל חלב בתוך המרק או לכל החתיכות וכו', ואיני מבין דבריו שאם החתיכות כולן בתוך הרוטב מה צריך לנער וכו'. לפי דברי רבינו, דעדיפא מינה ה"ל לאתמוהי עליה כשנפלה בתוך המרק עצמו מה צורך לנער, אלא משום דבנפל לחתיכות איכא לאתמוהי עליה בתרי גווני נקטה, וממילא משמע דכי היכי דמתמה באם החתיכות בתוך הרוטב מה צריך לנער הכי נמי איכא לאתמוהי בנפל לתוך המרק. **וטעמא דהרמב"ם נ"ל שאף על פי שנפל בתוך המרק צריך לנער כדי שיתערב יפה,** וכ"ש כשנפל לחתיכות שבתוך המרק שהוא צריך לנער, דהא חזינן דאפילו בנייער מתחלה ועד סוף חייש רבי יהודה שמא לא עירב יפה יפה, ואף על גב דרבנן פליגי עליה מ"מ מודי דצריך לעשות בענין שיתערב יפה יפה.

ב"י, מהר"י בן חביב : מנער מיד. קצת דחוק. שנראה שהרמב"ם כופל לשונות.

סימן צב סעיף ב : ... וכן אם נפל לתוך המרק או לחתיכות, ולא נודע לאיזו חתיכה נפל, נוער את הקדירה כולה עד שישוב ויתערב הכל, אם יש בקדירה כולה טעם חלב, אסורה. ואם לאו, מותרת. ואם לא נמצא עובד כוכבים שיטעום ונסמך עליו, משערים בששים. הגה : ויש חולקין וסבירא להו דאינו מועיל מה שנוער הקדירה, אם לא שנייער מיד שנפל האיסור. והכי נהוג.

פרי חדש ח : וכן אם נפל כו'. הטעם הוא מפני שכיון שאינו יודע איזו חתיכה היא, אין לומר בה נעשית נבלה, ואי אפשר לאסור הכל שהרי אין

בחלב בנותן טעם, וכיון שכן מנער את הקדרה וטועם כותי אם יש בה טעם חלב, וברור הוא, המגיד משנה בפרק ט'. וכ"כ הש"ך ח.

ביאור הגר"א על שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן צב סעיף ב

(יב) וכן אם נפל כו'. כג"י קצת ספרים במתני' טיפת חלב שנפלה על החתיכה [אם יש בה בני"ט באותה חתיכה] נוער את הקדירה אם כו' ולא אמרינן חנ"נ כיון שא"י לאיזה חתיכה נפלה כולן מצטרפות לבטלה כמ"ש בספ"ד דתרומות שתי קופות ושתי מגורות כו' וכמש"ל סי' קי"א ס"ז אלא דינש לנער ולערב שלא יטעום את האיסור :

שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן קיא סעיף ז

היו כאן שתי קדרות של היתר, ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו נפל, ואין באחת כדי לבטל האיסור, ויש בשתייהן כדי לבטלו, שתיהן מצטרפות לבטלו. ולא עוד אלא אפילו אחת בבית ואחת בעליה, מצטרפות. והוא הדין אפילו למאה. בד"א, כששתיהן של אדם אחד, לפי שכל שהן של אדם אחד עתיד להתערב. אבל אם הם של שני בני אדם, אין מצטרפות. הגה: ויש מחמירים דאפילו באדם א' אין להקל. ולצורך הפסד יש להתיר באדם א'. ומיהו אין לאכלו אלא לאחר שיערבנו יחד, דאז כבר נתבטל האיסור (בארוך כלל כ"ו בשם מהרי"ש).

פרי חדש ט: ויש חולקין כו'. כן עיקר, דאע"ג שלא נודע איזו חתיכה היא אותה שנפלה עליה הטיפה, איכא למיקם עלה דמלתא ע"י טעימת העכו"ם כל חתיכה וחתיכה, ולפיכך אין להתיר אם לא דאיכא ששים נגד הטיפה בכל חתיכה וחתיכה, ואי איכא חתיכה דלית בה ששים נגד הטיפה והיא חוץ לרוטב, היא אסורה והשאר הכל מותר.

פלתי על שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן צב סעיף ב

[ז] ולא נודע לאיזה חתיכה נפל וכו'. עיין מ"ש הש"ך (סי"ק ח') לתרץ הואיל ולא נודע, כולם נכנסו לבית הספק. והדבר דחוק בבשר בחלב דנעשית נבילה דבר תורה, איך נקל בספק איסור תורה, ואם אמרו בשאר איסורים דהוא דרבנן, אבל בשל תורה לא אמרו. ואם ניעור בתחלה חששו בגמרא (ק"ט ע"א) להחמיר אולי לא ניער יפה, ובלא ניער מתחלה כלל, נתיר לנער בסוף. ובעל פרי תואר (סי"ק ז') פירש דלא נודע היינו אם נפל לחתיכה שחוץ לרוטב, או בתוך רוטב, או [על] חתיכה גדול שיש בו ס', או [על] קטן דלית ביה ס'. וכיון דמספקא לן אי חתיכה נעשית נבילה, מספק לא מחמירין, ואוקמינן בחזקת היתר. ונראה לי ראיה לדבריו במה דמשני (ק"יח ע"ב) דקדם וסילקו דמפלט לא פלט, ופירש רשב"ם (בתוס' ד"ה שנפל) קודם שתנוח קצת לא פלט כלל. וקשיא א"כ מה אריא כזית (חלב) שנפל לתוך יורה גדולה, אפילו קטנה נמי, דהא חלב לא בלעה כלל משמנונית הבשר להך אוקימתא. וכבר עמד בזה מהר"ם שיף (לתוס' ד"ה גדי), והניחו בקושיא. ונראה ליישב דוודאי גם המגיד משנה (פ"ט ה"ח) דעתו כי הרמב"ם סובר כרשב"ם, וכתב דצריך אומד גדול לכוון דלא ינוח קצת. וא"כ ודאי גם ספק זה היה

אז לרב ג"כ, ולכך ביורה קטנה אסור דלמא נח קצת מרתיחה, כי מי אדון לשער זה בצמצום, וא"כ פלט שמנונית ואוסר, אבל ביורה גדולה הא איכא ס', רק לומר דחלב הנבלע וחזר ונפלט נעשה נבלה, כיון דיש ספק אולי לא נח ולא פלט, לא נעשה נבלה, [ד]מספיקא לא אמרינן נעשית נבילה, ואינו אוסר כל היורה. ואתי שפיר, ודוק. אמנם אף כי שמועתו מכוונת בזה, לענ"ד אין צריך [לזה], דתיכף דראה חלב נופל נכנסו כל חתיכות לבית הספק, ולא ידע איזה, א"כ תיכף נתערב חתיכה בחתיכה, [הואיל] ולא נודע איזה [האיסור], והוי ליה מין במינו וחד בתרי בטל דבר תורה, וחזר איסור להיות היתר, וא"כ פשיטא דיכול לנער אח"כ. ומיירי בחתיכות קטנות דליתנהו חתיכה הראויה להתכבד, ואפילו [אי מיירי בחתיכות] גדולות [נמי ניחא] דהוא רק חששא דרבנן ולא החמירו. ואפילו נימא דהא הבלוע הוי חלב, וא"כ הוי ליה מין בשאינו מינו ואינו בטל חד בתרי, מ"מ זהו (רק) לדעת הטור (סי' ק"ט ס"א) [רק] מדרבנן שאם יבשלם יתן טעם. ובפרט [ד]כאן לא שייך זה, דהא מנער הקדרה וליכא טעם, ובאיכא טעם באמת אסור, וא"כ הא הוי ליה מין במינו, ותיכף ברגע נפילה טרם שיתן טעם לחבירו חד בתרי בטל, וחזר איסור להיות היתר, ולא שייך חתיכה נעשית נבילה דכולו היתר, ומחמת הבלוע הרי נוער הקדרה. ואתי שפיר, ולק"מ. וברור דתיכף חד בתרי בטל, ואפילו נבלה גופא בטל, ומחמת הטעם נוער, ודוק. ולא קשיא ליה איך שייך ביטול, (ד)כיון דיכול להתברר ע"י טעימת עכו"ם. דמיירי [שיש] הרבה חתיכות קטנות, וכי יטעום הכל. וסברה זו צ"ל בכמה דוכתי, בפירות הבאים מרחקים דכתבו דבטילי, דאף דמצינו למקים. ועיין באו"ח סימן תמ"ז צ"ל ג"כ סברה זו, ע"ש:

ז"צ ז : ...ולענין הלכה אם נפל לתוך המרק או לחתיכות ולא נודע לאזה חתיכה :

- **אף אם החתיכות כולם בתוך הרוטב, צריך לנער את הקדרה עד שיתערב הכל, כמו שכתב מרן ז"ל. מיהו היינו דוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם לא ניער את הקדרה, אפ"ה מותר כיון דהם בתוך הרוטב. כן משמע מדברי מרן בב"י.**
- **ואם החתיכות הם חוץ הרוטב, או אפי' מקצתם חוץ לרוטב, הדין הוא כס' מור"ם, דאע"ג שלא נודע על איזה חתיכה נפלה הטיפה, אפ"ה אין להתיר אם לא דאיכא ס' כנגד הטיפה בכל חתיכה וחתיכה. ואם איכא חתיכה דלית בה ס' נגד הטיפה, והיא כולה חוץ לרוטב, או אפי' מקצתה חוץ לרוטב, היא אסורה והשאר הכל מותר. (והיינו בלא ניער). וכך הסכים הפרי"ח ס"ק ט. (והיינו בלא ניער דאי ניער אח"ך כיון דנאסרה החתיכה משום דלית בה ס', נעשית נבילה מספק ואוסרת השאר עד ס' כנגדה ועיין פרי"ת בסוף סק" ז).**